

Sisällysluettelo

Esipuhe	IX
Kuviot ja taulukot	XI
1 luku Johdanto	1
2 luku Turvallisuuden eri ulottuvuuksia	11
2.1 Muistamme paremmin kielteiset kokemukset	13
2.2 Oikeudellistuminen ja sietämisen kulttuuri	16
2.3 Valtion turvallisuustehtävä	17
2.4 Yksilö vai yhteisö?	20
2.5 Turvallisuus on luotettavuutta ja levollisuutta	22
2.6 Turvallisuus on tarve	26
3 luku Organisaation näkökulma turvallisuuteen	31
3.1 Organisaatiokulttuuri	33
3.2 Turvallisuuskulttuuri	36
3.3 Ammattikulttuuri	41
3.4 Turvallisuusjohtaminen	42
3.5 Oppilaitosturvallisuuden osa-alueet	49
4 luku Työturvallisuuslaki	55
4.1 Työnantajan oma-aloitteinen turvallisuuden hallinta	57
4.2 Työnantajan yleinen huolehtimisvelvoite	59
4.3 Työn vaarojen selvittäminen ja arviointi	63
4.4 Työympäristön suunnittelu ja työn suunnittelu	66
4.5 Työntekijälle annettava opetus ja ohjaus	68
4.6 Ilmeinen väkivallan uhka ja häirintä	72
4.7 Työsuojelun toimintaohjelma ja työturvallisuuden yhteistoiminta	75
4.8 Työturvallisuuslain velvoitteet työntekijälle	78
4.9 Erityisiä huomioita	81

5 luku	Riskienhallinta.....	85
5.1	Turvallisuusjohtaminen on riskiperustaista.....	87
5.2	Riskienhallintaprosessi.....	90
5.3	Riskien arvioinnin suunnittelu.....	94
5.3.1	Vaara- ja haittatekijöiden tunnistaminen.....	95
5.3.2	Riskin suuruus ja merkittävyys.....	97
5.3.3	Riskienhallinnan dokumentointi.....	102
6 luku	Turvallisuusraportointi.....	105
6.1	Raportoinnin merkitys.....	107
6.2	Turvallisuushavainnon sisältö.....	110
6.3	Turvallisuushavainnon tutkinta.....	112
7 luku	Turvallinen oppimisympäristö.....	115
7.1	Turvallinen oppimisympäristö on oppimisen edellytys.....	117
7.2	Fyysinen turvallisuus.....	119
	Omatoiminen varautuminen ja pelastussuunnitelma?.....	121
7.3	Psyykinen turvallisuus.....	122
7.4	Sosiaalinen turvallisuus.....	128
7.4.1	Kiusaaminen rikoksena.....	129
7.4.2	Seksaalinen häirintä.....	137
7.4.3	Sosiaalisen turvallisuuden rakentuminen.....	141
7.5	Pedagoginen turvallisuus.....	143
8 luku	Ihmisoikeuskasvatus.....	145
8.1	Lapsen oikeudet ovat aikuisen velvollisuuksia.....	147
8.2	Ihmisoikeudet.....	149
8.3	Lapsen oikeuksien sopimus.....	150
8.3.1	Oikeus elämään ja kehittymiseen.....	152
8.3.2	Syrjimättömyys.....	152
8.3.3	Lapsen edun huomioiminen.....	153
8.3.4	Lapsen näkemysten kunnioittaminen.....	155
8.4	Perusoikeudet.....	158
8.4.1	Lainalaisuusperiaate ja lakisidonnaisuus.....	160
8.4.2	Yhdenvertaisuus.....	162
8.4.3	Elämä, vapaus ja koskemattomuus.....	165
8.4.4	Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate.....	166
8.4.5	Liikkumisvapaus.....	166
8.4.6	Yksityiselämän suoja.....	167
8.4.7	Uskonnon ja omantunnon vapaus.....	168
8.4.8	Sananvapaus ja julkisuus.....	170

8.4.9	Kokoontumisvapaus ja osallistumisoikeus.....	174
8.4.10	Omaisuu den suoja.....	175
8.4.11	Sivistykselliset oikeudet.....	177
8.4.12	Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin.....	178
8.4.13	Oikeus työhön ja elinkeinovapaus.....	179
8.4.14	Oikeus sosiaaliturvaan.....	180
8.4.15	Vastuu ympäristöstä.....	181
8.5	Oikeusturva ja perusoikeuksien turvaaminen.....	181
8.6	Rikosvastuu ja vahingonkorvausvelvollisuus.....	182
9 luku	Hyvä hallinto.....	185
9.1	Hallintotoiminnan lähtökohta on laillisuus ja hyvä hallinto.....	187
9.2	Hallinnon oikeusperiaatteet.....	188
9.3	Hyvän hallinnon perusteet.....	192
10 luku	Opettajan oikeudet.....	195
10.1	Lainalaisuus- ja lakisidonnaisuusperiaate.....	197
10.2	Häiritsevän ja turvallisuutta vaarantavan oppilaan poistaminen.....	200
10.3	Voimakeinojen käyttö.....	201
10.4	Oikeus ottaa haltuun esineitä tai aineita.....	204
10.5	Oikeus tarkastaa oppilaan tavarat.....	207
10.6	Haltuunoton ja tarkastamisen yleiset periaatteet.....	208
10.7	Haltuun otettujen esineiden ja aineiden luovuttaminen ja hävittäminen.....	208
10.8	Kurinpitorangaistus vai kurinpitotoimi?.....	209
10.8.1	Yleinen kiinniotto-oikeus.....	212
10.8.2	Hätävarjelu.....	214
11 luku	Huomioita rikosprosessista, lastensuojelusta ja lähestymiskiellosta.....	217
11.1	Rikosprosessi.....	219
11.1.1	Esitutkinta.....	221
11.1.2	Syyteharkinta.....	225
11.1.3	Pääkäsittely.....	226
11.2	Lastensuojeluilmoitus.....	228
11.3	Lähestymiskielto.....	232
11.4	Työturvallisuusrikos.....	233
12 luku	Kriisitilanteet oppilaitoksessa.....	239
12.1	Ihmisen tieto ei voi korvata kokemusta.....	241
12.2	Häiriö- ja poikkeustilanteen tunnistaminen.....	244

12.3	Uhkaavan henkilön kohtaaminen.....	247
12.3.1	Varautuminen.....	250
12.3.2	Havainnot.....	253
12.3.3	Uhka-arvio.....	254
12.3.4	Resurssit.....	256
12.3.5	Toimintamallit.....	256
12.3.6	Aika ja tila.....	257
12.3.7	Vuorovaikutus.....	259
12.4	Oppilaitokseen kohdistuva uhka.....	263
12.5	Hätätilannejohtaminen.....	267
12.5.1	Sisälle suojautuminen.....	271
12.5.2	Ulos suojautuminen.....	272
12.6	Tilannejohtaminen.....	273
12.6.1	Tilanneorganisaatio.....	275
12.6.2	Johtajuus.....	277
12.7	Viestintä.....	279
12.7.1	Tehostettu viestintä.....	280
12.7.2	Viestinnän johtaminen.....	281
12.7.3	Ensitiedote.....	283
12.7.4	Tiedotustilaisuus.....	284
12.8	Jälkihoito.....	285
13 luku	Oppilaitosturvallisuuden edistäminen.....	291
13.1	Hiki säästää mustelmilta.....	293
13.2	Oppilaitoksen turvallisuuskansio.....	294
13.3	Vuosikello.....	296
13.4	Turvallisuuskävely.....	300
13.5	Oppilaitoksen kriisiryhmä.....	302
13.6	Mielikuva- ja työpöytäharjoittelu.....	304
	Lähteet.....	307
	Hakemistot.....	323
	Oikeustapaushakemisto.....	325
	Asiahakemisto.....	327